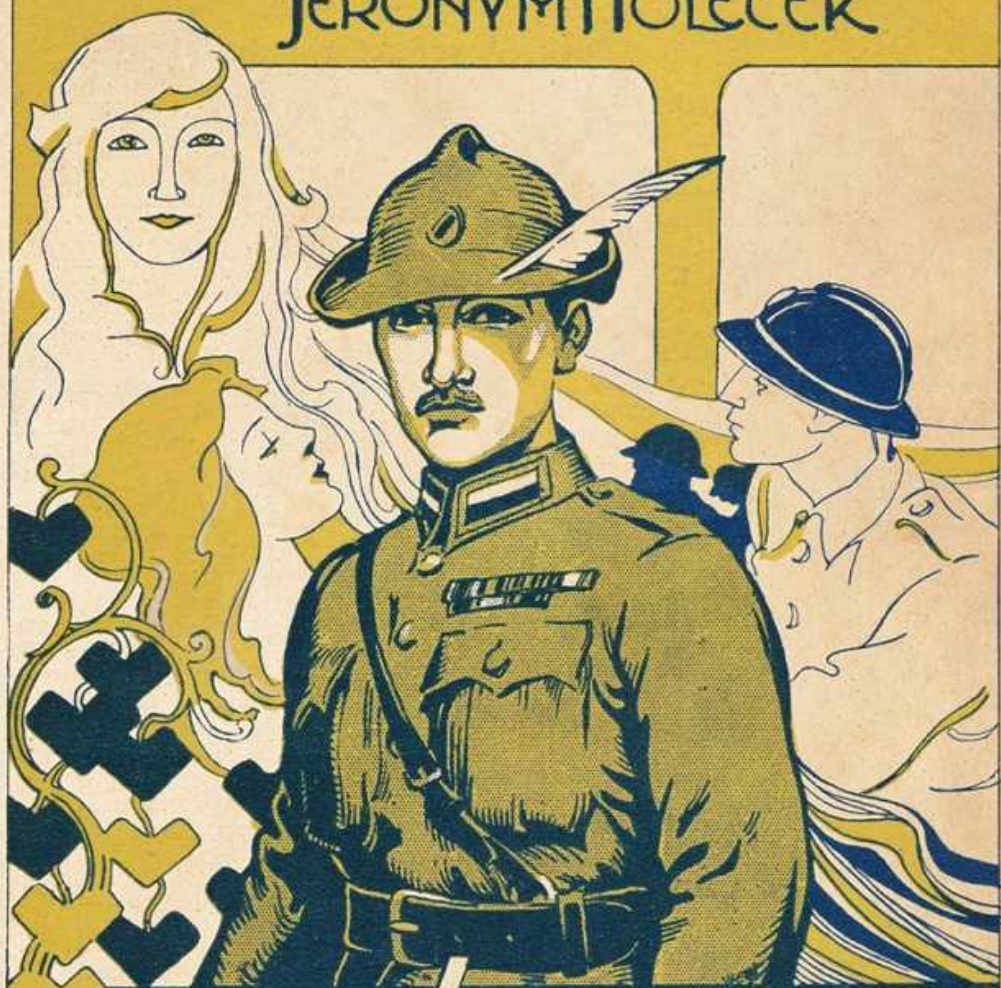

JERONYM HOLEČEK

NÁVRAT

KUS LEGIONÁŘSKÉ EPOPEJE

NÁVRAT

NÁVRAT

JERONYM HOLEČEK

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Copyright © Jeronym Holeček, 2019

Cover © Lukáš Tuma, 2019

Czech Edition © Československá obec legionářská,
Nakladatelství Epoque, Praha 2019

ISBN 978-80-87919-60-6 (Československá obec legionářská)

ISBN 978-80-7557-212-7 (Nakladatelství Epoque)

ISBN 978-80-7557-764-1 (PDF)

Milé čtenářky, vážení čtenáři,

Československá obec legionářská se v poslední době snaží připomínat odkaz příslušníků čs. revolučního vojska z období první světové války a boje za národní samostatnost různými formami. Asi nejviditelnější formou je pojízdné muzeum Legiovlak a pořádání různých výstav, přednášek či konferencí. Vydáváme však také mnoho publikací. Asi nejznámější je ediční řada pamětí čs. legionářů, ale další témata jsme zpracovali formou populárně naučnou i v podobě vědeckých monografií. Touto knihou se pak pouštíme i na pole beletrie.

Návrat však není čistá beletrie, jde o román částečně autobiografický. Autor v něm zachytil vlastní vzpomínky z let 1918–1919, kdy se jako italský legionář vrátil do vlasti a zúčastnil se bojů na Těšínsku a s Maďarskou republikou rad o Slovensko. Své zcela autentické zážitky doplnil o prožitky a osudy svých spolubojovníků a kamarádů, z nichž někteří jsou dobře identifikovatelní a někteří další vtěleni do jedné, smyšlené románové postavy. Jejich prostřednictvím se tak dostaneme k srbské armádě, do Ruska zmítaného bolševickou revolucí, mezi bohémskou ruskou emigraci v Paříži nebo poznáme společenský život v mladém Československu. Text je tak zajímavou sondou do duše a života vojáků, přičemž pro některé pasáže by asi v „tradičních memoárech“ nebylo zcela místo.

Nejen proto jsme se román *Návrat* rozhodli vydat, ale také kvůli tomu, že dva totalitní režimy tomu v minulosti zabránily. Kniha zároveň vychází u příležitosti 100. výročí bojů na Slovensku, během kterých se jeho autor prokázal jako statečný a schopný důstojník a obdržel třikrát Československý válečný kříž. To, že odvaha není Holečkům cizí, prokázal jeho syn, který se jako mladík zapojil do protiněmeckého odboje za druhé světové války. A byl také vytrvalým iniciátorem vydání kompletního

románu *Návrat*. Velkého pomocníka našel v Karlu Štusákovi, tehdejším redaktorovi *Národního osvobození*, který se textu chopil a s velkým nasazením připravil k novému vydání. Práce to nebyla lehká, ale nakonec se mu podařilo román upravit tak, aby obstál u náročného čtenáře 21. století. Za to mu patří velké poděkování.

Věříme, že se Vám kniha bude líbit a *Návrat* tak úspěšně rozšíří řady tzv. legionářské literatury.

Mgr. Michal Rak, Ph.D.
koordinátor publikační činnosti ČsOL

Moto: *Et libri sua fata habent*

ÚVODEM

Jeronym Holeček se narodil 17. dubna 1891 v Praze jako nejstarší potomek spisovatele a básníka Josefa Holečka (27. 2. 1853–6. 3. 1929), autora zejména desetidílné románové kroniky venkovského života *Naši* a prvního českého překladatele karelofinského eposu *Kalevala*. Po vystudování Státního čsl. reálného gymnázia v Praze 5 – Smíchov, Husova ul. 498/3 (nyní Drtinova), v roce 1909 absolvoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze a krátce učil na Karlínské obchodní akademii. Jeho další kariéru přerušila – tak jako mnoha jiným – první světová válka (1914–1918), kterou prožil jako srbský, francouzský a italský legionář takto: roku 1916 byl zajat v Rusku, připojil se ke skupině Jihoslovanů (doma byl též profesorem srbochorvatštiny) a s nimi byl transportován přes Archangelsk po moři na srbskou soluňskou frontu. Na jaře 1918 byli poslední čs. příslušníci ze srbského vojska převedeni k naší armádě do Francie. Když se začalo formovat naše vojsko v Itálii, mělo nedostatek důstojníků, a on byl mezi těmi, kteří tam byli posláni jako posila. Domů se vrátili před Vánocemi 1918 v italských uniformách (pláštěnka, klobouk s pérem).

V letech 1922–1923 prošel Válečnou školou – třídou maršála Foche v Praze. Demobilizoval až v roce 1925 v hodnosti majora generálního štábu čs. armády. Do té doby byl též dopisovatelem a později redaktorem *Národního osvobození* (tehdy deníku, od roku 1930 čtrnáctideníku), zprvu pobočky v Bratislavě a poté v Praze, a to převážně kulturní rubriky. V redakci pracoval i po změně *Národního osvobození* na týdeník *Naše zprávy* v době okupace, a to prakticky až do své smrti, kdy 11. ledna 1941 v nedožitých 50 letech podlehl zákeřné chorobě.

Obdivuhodná byla jeho znalost devíti cizích jazyků, včetně jím milované latiny a řečtiny. Napsal nespočet článků, povídek, esejí a literárních kritik. V Knihovně Svazu národního osvobození vydal brožuru *Antika – brannost – legie* (Praha, Pokrok 1937) s podtitulem „Několik studií a poznámek“ (= k uzákonění branné výchovy). Druhé, upravené vydání

této knihy pod názvem *O nový typ československého vojáka* s podtitulem „Úvahy o brannosti“ a s předmluvou Dr. Radima N. Foustky vyšlo o 10 let později (Praha, Dělnické nakladatelství 1947). Pod pseudonymem Václav Polanský napsal výstižnou biografii o osobnosti svého otce s názvem *O Josefu Holečkovi* (Praha, Pokrok 1940).

Hlavní životní dílo Jeronyma Holečka *Návrat* vycházelo nejdříve jako románová příloha *Národního osvobození* a *Našich zpráv*. Knižně vyšel pouze 1. díl jako 23. svazek Knihovny poutavé četby (Brno, Moravský legionář 1933), ve kterém autor beletristicky popisuje náladu, vztahy a názory vojáků a velitelů, které konec první světové války v roce 1918 zastihl v Itálii, a jejich odchod do Československa. V dalších dvou dosud nevydaných dílech se líčí „Bitka u Miškovce“ a „Obrazy z bojů o Slovensko“ roku 1919. Jde o „Kus legionářské epopoje“, jak zní podtitul knihy, která svou autentičností je i přínosem obecné, a zvláště vojenské historie.

Kompletní rukopis byl připraven do tisku a v roce 1946 dán k vydání v nakladatelství Čin v Praze 1 – Nové Město, Hybernská ul., s předmluvou spisovatele a novináře Karla Nového. Kniha měla vyjít po roce 1948. Za totalitního režimu byly ale spisy Jeronyma Holečka výslovně uvedeny v seznamu zakázané literatury („libri prohibiti“) a nesměly být vydávány.

Roku 1951 jsem proto požádal nakladatelství Čin o vrácení rukopisu. Bylo mně sděleno, že všechny rukopisy musely být odevzdány nakladatelství Mír v Praze 1 – Nové Město, Národní třída, které je deponovalo v přízemním krámu v Praze 11 – Žižkov, Kalininova ul. 571/5 (nyní Seifertova). Odtud se mně podařilo rukopis vyzvednout (chyběla však předmluva K. Nového) a až do tohoto vydání k tisku jsem ho měl u sebe.

Po roce 1989 jsem cítil synovskou povinnost trilogii vydat. Pokoušel jsem se o to stále, avšak příznivá doba nastala teprve nyní, v době oslav 100. výročí první světové války a 100. výročí bojů o Slovensko. Román jsem nabízel několika nakladatelstvím, která však bohužel převzetí odmítla především z důvodů složitých redakčních úprav. Románu *Návrat* se ujal teprve Bc. Karel Štusák, který rukopis redakčně zpracoval a upravil a kterému tímto upřímně děkuji. Poděkování patří též mému synovi Ing. Janu Klojdovi, který připravil elektronickou verzi. Po mé několikaleté spolupráci s nimi jsem roku 2017 nabídnul román Československé obci legionářské v Praze, která se rozhodla ho vydat.

Další můj velký dík patří proto i ČsOL, zvláště pak jejímu tajemníku Jiřímu Filipovi a koordinátoru publikačních činností Mgr. Michalu Rakovi, Ph.D., jakož i vůbec všem, kteří se podíleli na vydání románu. Trilogie vychází sice v nezbytně upravené, zkrácené a zmodernizované formě, avšak se zachováním kontextu autora; nově je doplněna vysvětlivkami, a fotografiemi. Původní titulní obálka je převzata z 1. dílu z roku 1933 a navrhl ji akademický malíř a také legionář Jaroslav Malý.

Román *Návrat* vychází k 128. výročí narození Jeronyma Holečka a 78. výročí jeho smrti. Jeho tvorba se právem řadí mezi ostatní autory legionářské literatury.

Jeronym Holeček je pochován v Praze 10 na Vinohradském hřbitově v rodinném kolumbáriu, kterému vévodí busta jeho otce Josefa Holečka.

L. P. 2019

*JUDr. Pavel Holeček
člen VHS Zpravodajská brigáda
válečný veterán (2. domácí odboj)*

I. DÍL

Návrat

(Kus legionářské epopoje)

1. Příměří

V Itálii se stal mým rotným velitelem poručík Janko Garaja. K nejmladšímu pluku československého vojska dostali jsme se společně z Francie, kde jsme sloužili u 22. pluku československých střelců, ale každý u jiného praporu. Do Francie jsme přišli z Balkánu ze srbského vojska a na Balkán z Ruska. Znali jsme se od počátku října 1916 z Oděsy. Garaja vylízával se tehdy ze zranění, utrženého pod Kokardžou v Dobrudži, a já jsem se tehdy zrovna dostal do srbského dobrovolnického sboru. Že jsme pouť kolem Evropy na Balkán a odtud po půl roce po Středomořím moři přes Afriku, a konečně z Francie do Itálie nekonali sami, rozumí se samo sebou. Nebyli jsme žádní diplomaté. Podobných Čechoslováků, jakými jsme byli, usilujících o násilný a vítězný návrat domů, chodilo nás obyčejně více pohromadě, tolik, aby to stálo za vojenský transport. Nikdy však jsme spolu nesloužili u stejného pododdílu. Až nyní v Itálii. Garaja byl představeným, já podřízeným. Na poručíka byl povýšen při odchodu z Francie do Itálie.

Garaja od chvíle, co jsme se octli v bezprostředním služebním poměru, začal se nejdříve důsledně držet pravidla služba je služba a družba je družba. Ve službě se na mne mračil, díval se, jako bychom se poprvé v životě viděli, a když se mu něco nezdálo, zapomínal, že v čs. vojsku jsme „bratře, ty...“ a spouštěl velitelsky „podporučíku, račte“. Úlohu představeného dovedl tu hrát velmi důsledně. Mimo službu hrávali jsme však spolu préférence a klábosili jako rovný s rovným. Jen tu a tam vstupovalo do něj jeho stařešinství. Skočil-li jsem mu do řeči, obořil se takto: „Mlč, když starší hovoří!“ neřekl-li to důrazněji po polsku: „Stul pysk, cholero!“ Přirozenější české „jazyk za zuby!“ ho nenapadlo. Celkem vzato, rozuměli jsme si dobře. To „stul pysk“ měl od polských feldjägrů císaře

pána rakouského. Sloužil u nich jako já, ale nikdy jsme se nedomluvili, že by se byly naše cesty už v Rakousku zkřížily. Naše myslivecké prapory patřily dvěma různým brigádám.

Podobných chlapíků, jako jsme byli s Garajou, bylo v Itálii u trenta cinque regimento czecoslovaco více. Myslím s podobnou legionářskou kariérou. Bylo nás dost, že jsme stačili u pluku udávat tón. Dělalí jsme si tam zkrátka, pomalu co jsme chtěli. Italové, ač z počátku nejen pluku, nýbrž i praporům velel Ital, dali nám sice do rukou svoje výcvikové příručky, ale my jsme si výcvik vedli hlavně podle toho, jak se to dělalo u čs. brigády ve Francii, nezapomínajíce ovšem na jadrnost, kterou jsme si přinášeli ze srbského vojska. Jména „dědečka“ Sallé a pedanta Prignota uvedl bych tu jen mimochodem.

Na italské předpisy dívali jsme se pomalu s opovržením. Byly předválečného data. Módu v tom, jak se vede válka, udával tehdy maršálek Foch a my jsme se přirozeně snažili držet módy poslední.

Když ve Folignu, sídle kádru československých vojsk v Itálii, jakž takž jsme dali dohromady prvý a druhý prapor našeho pluku, byli jsme přemístěni do severní Itálie, do okolí Barbarana, abychom se tu někde připojili k ostatním jednotkám našeho armádního sboru a společně pak podnikli něco nevidaného. Našemu pluku tehdy ovšem chyběl ještě třetí prapor a kulometné roty. Speciální pododdíly rovněž teprve byly v zárodcích, ale regiment se z toho všeho už vyklubával zřejmě den ode dne.

Ve Folignu opustili jsme kostel, dávno znesvěcený, v němž Garajova rota byla ubytována, a kamenné svaté, kteří z výstupků a výklenků s menážšálkem se zbytkem makaronů nebo rýže v sepjatých rukou jistěže orodovali za vítězství italských a československých zbraní. Rozloučili jsme se s krčmářkou Pepičkou, předobrou duší, která oplakala každý pochodový československý prapor, a za hlučných ovací obyvatelstva s „Lví silou“ a „Rudým praporem“ na rtech odmaširovali jsme jednoho krásného odpoledne na nádraží.

Zase jedna etapa byla za námi. Cestující vojáci, po vojensku řečeno transportovaní vojáci, méně než obyčejní cestující, se ohlížejí zpět po místech, která opouštějí. Druhého dne jsme byli už na stejné zeměpisné šířce s Benátkami, o Folignu už jsme ani nevěděli. Sossano, městečko nebo větší dědina, stalo se naší novou posádkou.

Že bychom byli zrovna planuli bojem, nechtěl bych tvrdit. Ty tam byly časy, kdy jsme chvátali, abychom se svou válečnou troškou snad nepřišli pozdě, jako tomu na příklad bylo roku 1916 při vyhlašování vojny Rumunskem. Byli jsme odevzdáni jaksi do vůle osudu a celkem počítali, že válka potrvá ještě přes zimu do jara, léta 1919. Počátečního odbojného nebo revolučního kvasu v našich vojácích také už nebylo. Nebylo jim už ničím nevidaným, neslýchaným, že jsou československými vojáky, neznali už onoho sebevědomého pocitu starších legionářů, kteří se kdysi domýšleli, že na svou pěst každý z nich zahajuje odboj. Mnoho z našich vojáků dostalo se do Itálie za poslední červnové ofenzívy a tu slyšeli, že v Itálii už je pomalu celý armádní sbor československý, v Rusku také – ne-li víc – ve Francii čs. brigáda – a tak, jaké pak fraky. Cizí jim byl též někdejší pocit nejistoty, že k čemu to všechno povede, nejistoty dráždící k odvaze a úpornosti.

Se sossanským obyvatelstvem vycházeli jsme ihned znamenitě. Italština je zvláštní jazyk a Italové lid povídavý. Jakmile se mezi nimi octneš, pokoušíš se si s nimi povykládat, aniž by ses předtím kdy italsky učil. Poprvé jsem to zkoušel, když s jihoslovenskými dobrovolci na podzim roku 1917 jsme projížděli celou Itálií od Nizzy až do Tarenta. Tentokrát jsem se do italštiny již předem trochu pustil. Když v Belfortě došel slech, že od francouzské legie něco nás bude přeloženo k italské, koupil jsem si italskou učebnici. Ale kolik se toho dá tak nahonem pochytit! Abych se domluvil, byl jsem tak drzý, že jsem si Petrarkův a Carducioho jazyk improvizoval podle francouzštiny a latiny.

V Sossanu jsem také spravoval důstojnickou jídelnu a v této funkci jsem s obyvatelstvem dost přicházel do styku. Jako s odborníkem a konkurentem seznámil jsem se záhy se sossanským hospodským. Po několika setkáních mne pozval, abych k němu přišel večer ne jako host do hospody, nýbrž jako dobrý známý, že budou ptáčci, znamenití ptáčci. Italové totiž v přírodě pobíjejí kdejaké živé stvoření, aby si na něm pochutnali, drobné ptactvo loví pomocí sokolů a ptáčekové jsou jim zvláštní lahůdkou.

Hostinský se hodně naplahočil po stránkách, porostlých nižším i vyšším křovím v okolí Sossana, než ptáčky nalovil, že si na ně bylo možno i hosta pozvat.

„Dobrý večer, padrone. Nejdu pozdě?“

„Zrovna včas. Honem, honem dál. Pomůžete mi je péci. Já zatím namíchám ocet, olej na salát. To víte, tyhle dvě věci člověk nemůže těm ženským svěřit.“

Dal jsem se tedy do toho, obdivuje jednoduchost a důmyslnost zařízení, jež otáčelo rožni, na kterých byli ptáčkové nabodáni. Přihrabával a rozhrabával jsem řeřavé uhlí na otevřeném krbu, který zaujímal čtvrtinu kuchyně, a pleskal při tom, co mi slina na jazyk přinesla. Hostinský se mohl se vším uchvátat, ale přece mu to nějak nešlo od ruky, jak se Italům často stává.

Povídám svému hostiteli: „Až já vás pozvu, tak v mé kuchyni v starém panském domě si upečeme vola. Že tam za starých časů pékali celé voly? Tak velký je tam krb.“

Třeba však podotknout, že na otevřeném ohni už jsem tam nevařil, nýbrž na slušném sporáku, který stál uprostřed velikánské kuchyně.

Hostinský nato jal se vyprávět nějaké historie starého zámku. Po pravdě řečeno, všemu jsem mu nerozuměl, předstíral jsem však dokonalý zájem a dokazoval jej sem tam nějakým slůvkem.

Večery začínaly už záhy a pro samou chválu večeře ani jsme nezapozorovali, že už je dosti pozdě. V šenku, kam bylo vidět skrz skleněné dveře, postávali už jen dva tři Čechoslováci. Už jsem se též zdvihal, ale hospodský mne ještě zdržoval, že je čas, dokud podomek a děvečky neuklidí. I řeč nám docházela a každý hřmot bylo slyšet zvlášť.

Tu z ulice do ztichlé hospody dolehly zmatené křiky. První, co nás napadlo, bylo, že se na ulici vojáci mezi sebou porvali, druhé, že se nepohodli s civily. Křik však se vzcháhal, že nemohlo jít ani o jedno, ani o druhé. Konečně dolehla zvenčí srozumitelná slova: „Pace! Mír! Příměří! Armistizio!“

Šli jsme se na to podívat, ale na ulici nebylo toho mnoho vidět. Nebylo možno rozpoznat, kdo to do noční tmy vyvolává „páče, páče“ a zda má všech pět pohromadě. Ze sousedních domů rovněž vyhlíželi, co se to děje, a tak otevřenými dveřmi a okny dostávalo se do ulice stále víc a více světla. Za chvíli celé Sossano bylo opět vzhůru.

Po osobě, která zvěst o příměří přinesla a rozhlašovala, nikdo se neptal a rovněž nikoho nenapadlo zapochybovati, zda je pravda, co se s takovým křikem roznášelo, nebo se tázat po podrobnostech. Čert ví, podle

čeho jsme všichni poznali, že tu nejde o blábolení pošetilého šaška, nýbrž o pravdu pravdoucí.

Radost Italů byla přenáravná. Hned se rozjásali, a od radosti zrovna třeštili. Nám Čechoslovákům se vnucovalo, že tak velkou událost třeba přijmout s trochou důstojného klidu. Třebas by se válka vždy spravedlivě kladla vedle hladu a moru, přece jest jen něčím jiným. Neukládá jen utrpení, nýbrž i aktivnost. Pro radost z průměří nelze zapomínat, jak to dopadá s vítězstvím.

Naše hospoda znovu se naplnila lidmi všeho druhu, Italové už jásali nad mírem. Čechoslováci byli tím více v rozpacích, neboť každý by se rád otázal, jak se to skončilo a jak to dopadá s nimi. V tom zmatku však nebylo ani možno nikoho se otázat, ani zjistit, kdo v městečku zprávu o průměří první obdržel, a dopídit se tak aspoň autentického znění.

Čím více rostlo italské rozradostnění, tím více zmocňovala se Čechoslováků vážnost. Italové radostí už jen zářili, naši se až kabonili.

Garaja se jen ušklíbl, když vešel do hospody: „Inu, přicházíme o chléb,“ a tvářil se uštěpačně. A hned zase vypadal, jako by se na něj sesouvala hora neštěstí. Domácí lidé si povšimli jeho výrazu a tázali se: „Co povídá, co povídá pan poručík?“ Bylo to směšné, jedno i druhé.

„No, že vojáci přicházejí o svůj chlebiček,“ opakoval Garaja.

Všichni jsme však čekali, že od Garaji, když se tak šklebil, uslyšíme nějaké cenné podrobnosti a ne takovouto mrzkou poznámku.

„Mír, mír je zase, pane poručíku,“ dal tomu výraz italský hostinský, nereaguje vůbec na jeho slova.

„Především, jakýpak mír. Jen o průměří s Rakouskem došla zpráva. Průměří není přece ještě mírem,“ namítal Janko Garaja.

„Tak co tedy je?“ vybuchl Ital. „Průměří nebo mír! Hlavní je, že je konec války.“

„A to zas ne. Průměří k válce má vždy blíže než mír. To je jen taková přestávka ve válce. Podívejte se, Němci dosud nekapitulovali, jen Austrijáci. Tož z toho ještě nic nekouká.“

„Vy tedy myslíte, že Itálie ještě dále povede vojnu s Němci?“

„Ovšemže,“ pitvorně vážně přisvědčoval Garaja. Do duše Itala tím kápl kapičku hořké pochybnosti, ale nepřesvědčil jej.

Mezitím do hospody přišlo ještě několik Čechoslováků. U roty na sebe jen tak něco hodili. Nedalo jim, aby se nešli podívat, co se to vlastně děje.

„Je to pravda, pane podporučíku, že je mír?“ tázal se mne jeden střelec. Garaža otázku zaslechl, vložil se mezi nás a drsně pravil: To ‚pane‘ jsi měl, bratře, nechat v zajateckém táboře, nebo ještě lépe v rakouských zákopech. U nás jsou jiné moreasy.“

„Já jen myslil, bratře poručíku, že když je tu zas mír, že i tomu bratrství bude konec,“ bránil se bratr střelec.

Pozornost však na sebe upoutalo několik mladých důstojníků, které pouliční křik vylákal od karet z důstojnické jídelny a které sem přivedla osvětlená okna hospody. Jak vcházeli, zalehl do šenku též nový jásot: „Pace! Evviva la pace!“

Byl to už dokonalý zmatek. Po tak dlouhém válčení skutkem i hubou bylo těžko srovnat v mysli, že by se mír mezi lidmi skutečně vracel, že děla umlkají, že už nebudeme po nocích chodit do zákopů, rýt se v zemi jako krtci, krčit se za skaliska, odstřelovat je, starat se o munici, že zanecháme toho potloukání se světem, na něž jsme přivykli, a že dokonce se vrátíme domů. Naše společné úsilí zde v malém, abychom dali dohromady ještě jeden pěší pluk, že by najednou bylo zbytečné? Že to patrně už nemá smyslu, leda pro parádu, vojenskou parádu, kterou někde doma světovou válku ukončíme. „Válčil by až do roztrhání těla,“ říkávali vojáci o těch, v jejichž jednání, myšlení i řečech už vůbec vymizely stopy po civilním životě. Je to věrné vystižení vojácké a zvojačtělé mysli, neboť o životě a smrti voják neuvažuje a je mu úplně jedno, nechá-li kde kejhák nebo nenechá.

V hospodě bylo jako o tancovačce, až na to, že ženské tu snad vůbec nebyly. Nikdo si nesesal. Vojáci a civilisté tvořili celek, třebaš různorodý, zaujatý jednou věcí. Hulilo se ovšem nezřízeně, z vlastního i cizího tabáku. Brzy elektrické lampy jen mdle a mátožně prosvítávaly oblakem dýmu. Vzduch stával se těžkým.

„Inu, jde se domů,“ zavýskl si z kouta náš voják.

To bylo heslo pro nás cizince. Přestali jsme pozorovat italskou radost z míru, přestáli jsme po tom výkřiku své zaražení a neurčitý, ale všem společný pocit, že tak velikou událost třeba spíše přijímat s důstojným klidem než s nezřízeným jásotem. Přestali jsme se nutit do uvažování a posuzování.

Škoda z nás krčmáři nevzešla. Že důstojníci šli později domů než vojáci, je ovšem taky pravda. Toho večera, aby se lišil od druhých, už se ani karty nehrály a řeči se vedly o tom, co bude, než o tom, co bylo. O půlnoci Strnad již klímal nad stolem a holobrádkové měli víc rozumu, aby se šlo spát, než staří mazáci.

Venku chlad ovanul všechny velmi příjemně. Holobrádkové šli napřed a o cosi se tiše přeli. Za nimi na dvacet kroků se Strnadem a Garajou šlo nás asi stejně tolik.

V tom Garaja si povšiml, že Sossano je dokonce osvětleno. Malinké žárovičky třepaly se na vysokých sloupích v jasném chladu noci. Nikdy jsme je dosud neviděli.

„Bratře Strnade,“ povídá Garaja, „že ji nesestřelíš?“

„Což jsem něco pil? Tu je toho,“ a Strnad už z naganu prásk a žárovka se rozstříkla. „Teď vy druzí!“ odfoukl si furiantsky. A polupali jsme cestou kdejakou žárovku.

Ale spát jsme nešli. Zastavili jsme se ještě ve mlýně. Po pravdě řečeno, dostali jsme se tam omylem. Stál v řadě s ostatními domy. Skleněné dveře byly osvětleny, a kdo šli první, mysli, že je to kavárnička.

Vpád do mlýna dopadl dobře. Chodili jsme tam potom denně za sestrami mlynářkami Lúciou a Máriou Cremonese.

2. Garaja věší vojancinu na hřebík

Ráno se poručík Garaja probudil zrovna se svítáním. V hlavě měl hodiny i s budíčkem a nepotřeboval nikoho, kdo by ho burcoval a šetrně uváděl do kolejí denního života, jak to často už mívají zařízeno takoví velcí vojenští páni, jakými jsou velitelé rot. Říkal, že nepotřebuje chuť. Jeho pomocníka v domácnosti, černoookého a pihovatého bratra Tonda, tahle Garajova vlastnost nejednou mrzela, ale marně se snažil s ranní kávou přijít o pět minut dřív než v pravý čas. Bratr Tonda cítil se takto zkrácen na svých zásluhách o naše odbojné hnutí a rodící se republiku.

V posteli se Garaja neprobouzel ani neprotahoval, ale teprve když po jazyku mu splynulo místo nábožného povznesení myslí k bohu jeho „pša krev“ a po italském vzoru „porca miseria“, přišel dokonale k vědomí. A tu nejprve ho napadlo, že bylo zcela zbytečné zapadnout ještě k těm mlynářkám. Potom teprve přišla mu na mysl hlavní událost včerejšího večera – příměří, mír. „Co tomu asi říkají doma, vědí-li pak vůbec už trochu jasně, jak vypadá celková světová situace? A tak, už to nebude ani dlouho trvat a uvidím se zase s Věruškou,“ říkal si zrovna ve svých myšlenkách, jak činíváme po ránu. Při této myšlence nebylo mu však nijak zvlášť blaženě. Cítil jakousi nevěrohodnost této lyriky i představy o celé té bytosti, kterou nazýval křestním jménem. Dobrá tři léta ji neviděl ani o ní neslyšel a za tu dobu bůh ví, co se stalo se skutečnou Věrou i s jeho představou o ní, dobrá tři léta nedostalo se mu známky toho, že Věra si aspoň někdy také naň vzpomene. „Ale ten lotr Strnad – že v tom mlýně našel zas druhý domov?“ pokračoval Garaja ve svých myšlenkách.

O tom, že nastává zas mír, už nijak nezapochyboval. Včera večer nechtěl sice ani svým uším věřit, nyní však to bylo naprosto nesporné. Celá čtyřletá vojna byla rázem za ním a dva páry vysokých bot vedle dveří připadaly mu docela komické svým válečnickým vzezřením. Den před mobilizací sváželi u nich poslední drobet ječmene, to byl konec míru a tady to italské hnízdo, čs. vojáci, Lučia a Mária vedle ve mlýně – to je opět začátek. Mezitím: Halič, Karpaty, Bukovina, Rusko, Dobružďa,